

■ Dr. Öğr. Üyesi Gökmen GÜNDOĞDU* ■**ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN ÜCRET HAKKI VE
DÖVİZ CİNSİNDEN VEYA DÖVİZE ENDEKSLİ SÖZLEŞME YASAĞI**

REMUNERATION OF BOARD MEMBERS OF JOINT STOCK COMPANIES AND THE PROHIBITION ON
MAKING CONTRACTS IN FOREIGN CURRENCY OR INDEXED TO FOREIGN CURRENCY

ÖZET

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar m. 4/g ve Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin 2008-32/34 No'lu Tebliğ m. 8, bazı sözleşmelerin döviz cinsinden ve dövize endeksli olarak yapılmasını yasaklamaktadır.

TTK m. 394 uyarınca, anonim şirket yönetim kurulu üyelerine, huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kardan pay ödenebilir. Ancak bazı şirketlerde üyeler için “döviz” cinsinden “ücret” kararlaştırılması, bu yasağı gündeme getirmiştir.

Bu çalışmada, anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin yasak kapsamına girmediği ve bu şirketler için döviz cinsinden ve dövize endeksli sözleşme yasağına aykırılıktan ötürü yaptırım uygulanmasının hukuka aykırı olduğu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Döviz Cinsinden veya Dövize Endeksli Sözleşme Yasağı, Anonim Şirketler, Yönetim Kurulu, Ücret Hakkı, İş Sözleşmesi, 32 Sayılı Karar, 2008-32/34 No'lu Tebliğ.

ABSTRACT

Article 4/g of Decree No. 32 on the Protection of the Value of the Turkish Currency and Article 8 of the Communiqué No. 2008-32/34 prohibit the conclusion of certain contracts in foreign currency and indexed to foreign currency.

Pursuant to Article 394 of the TCC, attendance fees, salaries, bonuses, premiums and shares out of the profit may be paid to the board members. However, discussions about the prohibition have emerged after some companies have made arrangements for remuneration in “foreign currency”.

Our analysis demonstrates that the relationship between the company and the members does not fall within the prohibition.

Keywords: Prohibition on Making Contracts in Foreign Currency or Indexed to Foreign Currency, Joint Stock Companies, Board of Directors, Remuneration Right, Employment Contract, Decree No. 32, Communiqué No: 2008-32/34.

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 01.12.2023 **Kabul Tarihi:** 16.12.2023

* **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-9175-6895>

Yıldız Teknik Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi,

gokmen_gundogdu@yahoo.com,

1. Giriş

1567 sayılı “Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun”¹ (TPKKHK) dayanılarak, aynı amaçla ve özellikle Türk parasının değerini belirleyici önlemler almak amacıyla 1989 yılında Bakanlar Kurulu, 7.8.1989 tarihli ve 89/14391 sayılı “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar”² (32 Sayılı Karar) yayımlamıştır. Bu karar gereğince tespiti Bakanlık’a bırakılan konuları düzenlemek amacıyla da “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)”³ (2008-32/34 No’lu Tebliğ) yayınlanmıştır.

2008-32/34 No’lu Tebliğ’in 8. maddesi “Döviz Cinsinden ve Döviz Endeksli Sözleşmeler” başlığı altında, hangi sözleşmelerin hangi şartlar altında döviz cinsinden veya döviz endeksli düzenlenebileceğini oldukça kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde belirlemektedir. 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in m. 8/6, 8/14 ve 8/19 hükümleri “iş sözleşmelerini” açıkça zikretmekte ve bu sözleşmelerin kural olarak döviz cinsinden ve döviz endeksli olarak düzenlenmesini yasaklamaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu⁴ (TTK) m. 394 hükmü uyarınca yönetim kurulu üyelerine, tutarı esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla belirlenmiş olmak şartıyla huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kârdan pay ödenebilir.

2008-32/34 No’lu Tebliğ’in iş sözleşmelerini ve “ücreti” açıkça kapsamına alması sebebiyle, yönetim kurulu üyeleri için TTK m. 394 bağlamında ücretin döviz cinsinden veya döviz endeksli olarak belirlenip belirlenemeyeceği sorunu ortaya çıkmıştır.

¹ Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 1567, Kabul Tarihi: 20.02.1930, RG 25.02.1930/1433.

² Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar, Karar Numarası: 89/14391, Kabul Tarihi: 7.8.1989, RG 11.08.1989/20249.

³ Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34), Tebliğ Numarası: 2008-32/34, RG 28.02.2008/26801.

⁴ Türk Ticaret Kanunu, Kanun Numarası: 6102, Kabul Tarihi: 13.01.2011, RG 14.02.2011/27846.

2018 yılı itibariyle ülke ekonomisinin daralması sebebiyle başta gıda fiyatları olmak üzere enflasyonda ciddi bir artış yaşanmış, dövize olan talep artmış ve Türk Lirası yabancı para birimleri karşısında hızla değer kaybetmeye başlamıştır. Bu gelişmeler üzerine kamu otoritesi, dövize olan talebi kısmak için bir yandan çeşitli ekonomik önlemler almış; öte yandan da bu amaca hizmet edebilecek mevcut düzenlemelerin uygulanmasını titizlikle takip etmeye başlamıştır.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla ilk olarak 2022 yılının ikinci yarısında T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürlüğü, yönetim kurulu üyeleri için döviz cinsinden ücret belirleyen bazı borsa şirketlerinden “Döviz ve dövizli sözleşmeler hakkında” konulu bir yazıyla⁵ bilgi istemiş ve devamında da 2008-32/34 No’lu Tebliğ’e aykırılık sebebiyle bu şirketler hakkında idari para cezasına hükmedilmiştir. Böylece teorik bir sorun, uygulamaya da yansımıştır.

Gerek anonim şirket yönetim kurulu üyelerine en yaygın olarak sağlanan mali hakkın “ücret” olması, gerekse 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in iş sözleşmeleri (ve dolayısıyla ücreti) açıkça kapsama alması sebebi ile, bu çalışmada sadece bu mali hak üzerinde durulmuş ve konu bu çerçevede ele alınmıştır.

2. Anonim Şirket Yönetim Kurulu ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Mali Hakları

TTK m. 365 uyarınca anonim şirketin yönetim ve temsil ile yetkili ve görevli organ yönetim kuruludur. Yine TTK m. 359 uyarınca şirketin ilk yönetim kurulu esas sözleşme ile; sonrasında ise -istisnalar saklı kalmak kaydıyla- genel kurul tarafından seçilir. TTK m. 408/1-b uyarınca Genel Kurul’un bu yetkisi vazgeçilmez ve devredilemez yetkileri arasındadır. TTK m. 359/1 uyarınca yönetim kurulu, bir veya daha fazla gerçek veya tüzel kişiden oluşmaktadır.

⁵ Yazı arşivimizdedir.

Yönetim kurulu üyesinin en temel borcu şirketi yönetme ve temsil borcudur (TTK m. 365/1). Devamla yönetim kurulu üyesi, görevini tedbirli bir yöneticinin özenıyla yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kuralına uyarak gözetmek borcu altındadır (TTK m. 369/1). Yani üyenin “özen ve bağlılık borcu” bulunmaktadır. Üye, şirkete karşı sadakat borcu altındadır ve menfaatlerinin şirketle çatışması durumunda yönetim kurulu müzakerelerine katılamaz (TTK m. 393), kural olarak şirketle işlem yapamaz (TTK m. 395/1), şirkete borçlanamaz (TTK m. 395/2) ve şirketle rekabet edemez (TTK m. 396).

Yukarıda sayılan borçlara karşılık TTK, yönetim kurulu üyelerine bir takım şahsi ve mali haklar da bahşetmiştir. Yönetim kurulu toplantılarına katılarak şirketin yönetim ve temsiline iştirak etme, toplantılarda görüş bildirme ve oy kullanma (TTK m. 365, 390), bilgi alma ve inceleme (TTK m. 392), toplantı yapılmasını isteme ve gündeme madde eklenmesini isteme (TTK m. 392/7), uygulanması kişisel sorumluluğuna sebep olabilecek genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma (TTK m. 446/1-d) ve kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu kararlarına karşı iptal davası açma (TTK m. 460/5) hakları başlıca şahsi haklarıdır.

Yönetim kurulu üyelerinin mali haklarını konu alan temel düzenleme ise TTK m. 394 hükmüdür.⁶ Buna göre yönetim kurulu üyeleri, tutarı esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla belirlenmiş olmak şartıyla huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kârdan pay ödenebilir. Hükmün gerekçesinde, sayılan mali hakların “sınırlı sayıda” olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte, yıllık faaliyet raporunu düzenleyen TTK m. 516 hükmünde, raporda yer alması gereken içerik sıralanırken 2. fıkranın c bendinde yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilere

⁶ Bu hükmün yanı sıra, 03.01.2014 tarihli ve 28871 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim Tebliği (II.17.1), borsa şirketleri için bir takım özel düzenlemeler getirmiştir. Tebliğ ekinde yer alan Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.6 hükmünde “Yönetim Kurulu Üyelerine ve İdari Sorumluluğu Bulunan Yöneticilere Sağlanan Mali Haklar” detaylı olarak ele alınmıştır. Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.6.5’te mali haklardan, “ücretler ile sağlanan diğer tüm menfaatler” olarak bahsedilmiş; “diğer tüm menfaatler” kavramı ise dipnotta “Yapılan ödemeler; maaş, ikramiye, diğer düzenli ve arıza ödemeler gibi nakdi, pay, paya dayalı türev ürünler, çalışanlara pay edindirme planları kapsamında verilen pay alım opsiyonları, mülkiyeti verilen ve/veya kullanım için tahsis edilen ev, otomobil gibi gayri nakdi olarak yapılan ödemeler ve sağlanan tüm menfaatleri kapsar.” şeklinde açıklanmıştır.

ödenen ücret, prim, ikramiye gibi mali menfaatler, ödenekler, yolculuk, konaklama ve temsil giderlerinden, aynı ve nakdî imkânlardan, sigortalar ve benzeri teminatlardan söz edilmiş ve mali haklar TTK m. 394 hükmünden daha kapsamlı bir şekilde sayılmıştır⁷. Dolayısıyla, TTK m. 394'te sayılan mali hakların hüküm gerekçesinde belirtilenin aksine, sınırlı sayıda olmadığı ve esas sözleşmede açıkça düzenlemek yahut genel kurul kararı ile olmak kaydıyla yönetim kurulu üyelerine başkaca mali hakların da tanınabileceğini söylemek mümkün olmalıdır⁸.

TTK m. 394'te sayılan ilk mali hak, "huzur hakkı"dır. Huzur⁹ hakkı kavramı TTK'da tanımlanmış değildir. Bununla birlikte bu hakkı, yönetim kurulu üyelerinin hazır buldukları her bir toplantı için harcadıkları mesai, emek ve zamanın karşılığı olarak gözetilen ve her bir yönetim kurulu toplantısı başına¹⁰ ödenen bir mali hak olarak tanımlamak mümkündür. Şüphesiz ki bunun söz konusu olabilmesi için TTK m. 394'ün amir hükmü uyarınca tutarının esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla belirlenmiş olması şarttır.

Hükümde sayılan diğer bir mali hak ise, bu çalışmanın da konusu oluşturan "ücret hakkı"dır. Ücret, bir kimseye çalışması, emeği karşılığında yapılan ödemedir. Huzur hakkının aksine ücret ödenebilmesi, yönetim kurulunun toplantı yapıp yapmamasına veya karar alıp almamasına bağlı değildir. Ücret, dönemsel olarak (örneğin; bir ay, üç ay, altı ay gibi) ödenir. Uygulamada mutad olduğu üzere çoğunlukla aylık olarak belirlenir ve ödenir.¹¹

⁷ İki hüküm arasındaki bu çelişkinin, TTK m. 394'te sayılan mali hakların sınırlı sayıda olmadığı kabulü ile aşılması gerektiği yönündeki haklı eleştiri için Bkz. Gürbüz Usluel, Aslı E., "Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu Hükümleri Bakımından Yönetim Kurulu Üyelerine Tanınan Mali Haklar", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, 2022 (Mali Haklar), s. 203.

⁸ Tekinalp, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 2020, N. 12; Gürbüz Usluel, Mali Haklar, s. 203. Bkz. Manavgat, Çağlar/Kırca, İsmail/Şehirli Çelik, Feyzan Hayal, Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2013, s. 731.

⁹ Buradaki anlamı ile huzur, bir yerde *hazır bulunma* anlamına gelmektedir (Karaköse, Osman, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Mali Hakları, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, 2023, s. 195, dn. 610).

¹⁰ Burada güdülen amaç ise, yönetim kurulu üyesinin toplantılara düzenli olarak katılmasını teşvik etmektir [Öçal, Akar, "Huzur Hakkı", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. IV, S. 4 (1968), s. 615].

¹¹ Karaköse, s. 195.

“İkramiye ve prim” TTK m. 394 hükmünde iki farklı mali hak olarak sayılmıştır. Ancak bu haklar benzer özellikler göstermektedir ve aynı başlık altında irdelenebilir¹². Zira her iki mali hak da, yönetim kurulu üyesinin şirkette gösterdiği başarı karşılığında, performansını ödüllendirmek için yapılan ödemedir. Aralarındaki temel fark ise sadece hesaplama ilişkindir¹³.

TTK m. 394 hükmünde sayılan son mali hak “yıllık kardan pay alma hakkı”dır. Hükümde sayılan diğer hakların yönetim kurulu üyesini motive etmede yetersiz kalabileceği düşüncesiyle öngörülen¹⁴ bu hak, yönetim kurulu üyelerinin şirkette daha verimli çalışmalarını sağlamak amacıyla bahşedilmektedir¹⁵. Böylece şirket karından belirli bir oranı alacaklarını bilen üyeler, şirket karını artırtmak için daha etkin çalışacaklardır ve sonuçta hem üyeler hem de şirket ve pay sahipleri kazançlı çıkacaktır.

3. Döviz Cinsinden veya Döviz Endeksli Sözleşme Yasağı

A. Genel

Yukarıda da değinildiği üzere, TPKKHK’ya dayanılarak, Türk parasının değerini belirleyici önlemler almak amacıyla 1989 yılında Bakanlar Kurulu 32 Sayılı Karar’ı yayınlamıştır. Bu karar gereğince de 2008-32/34 No’lu Tebliğ yayımlanmıştır.

İlk yayımlanmasından sonra Tebliğ’de 15 kez değişiklik yapılmıştır. İşbu çalışma açısından önem arz eden m. 8 hükmü, 11.07.2009 tarihli ve 27285 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2009-32/37 No’lu Tebliğ¹⁶ m. 1 hükmü ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹² Kendigelen, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Bası, İstanbul, 2016, s. 282.

¹³ Manavgat/Kırca/Şehirli Çelik, s. 730. Krş. Özer, Işık, Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları, Ankara 2013, s. 258.

¹⁴ Özer, s. 228.

¹⁵ Aslı E. Gürbüz Usluel, Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Kâr Payı Alma Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuğu Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2016 (Kar Payı), s. 139.

¹⁶ Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin 2008-32/34 Sayılı Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, Tebliğ No: 2009-32/37, RG 11.07.2009/2728.

Ancak 2018 yılına geldiğimizde, dövize olan talebi ve döviz kullanımını kısmak isteyen kamu otoritesi birtakım önlemler almaya başlamıştır. İlk olarak 13.09.2018’de 85/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı¹⁷ m. 1 ile, 32 Sayılı Karar’da değişiklik yapılmış ve m. 4’e, “Türkiye’de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dâhil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılmaz.” şeklindeki (g) bendi eklenmiştir.

Sonrasında ise 06.10.2018 tarihli ve 30557 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2018-32/51 No’lu Tebliğ¹⁸ m. 1 hükmü ile, “Döviz Cinsinden ve Dövize Endeksli Sözleşmeler” başlığı ile 2009 yılında ilga edilen hüküm 2008-32/34 No’lu Tebliğ’e tekrar eklenmiştir. Ardından 6.11.2018 tarihli ve 30597 sayılı Resmi Gazete ile m. 8 hükmünde değişiklikler yapılmış ve sonradan 7 kez daha değiştirilen Tebliğ, 10.03.2023 tarihli ve 32128 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan son değişiklikle mevcut halini almıştır.

B. Döviz Kavramı

Yasağın kapsam ve sınırlarına geçmeden önce kısaca “döviz” kavramına değinmek gerekir. Zira gerek 32 Sayılı Karar m. 4/g, gerekse 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in m. 8 hükümleri “döviz” cinsinden ve “döviz”e endeksli sözleşmeleri yasaklamaktadır.

Döviz kavramı, TPKKHK’da tanımlanmış değildir. Buna karşılık 32 Sayılı Karar m. 2/h hükmünde döviz “Efektif dahil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev’i hesap, belge ve vasıtaları” şeklinde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu da bu kavramı “yabancı ülke parası” olarak tanımlamaktadır¹⁹.

¹⁷ Cumhurbaşkanlığı Kararı, Karar Sayısı: 85, Karar Tarihi: 12.09.2018, RG 13.09.2018/30534.

¹⁸ Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, Tebliğ No: 2018-32/5, RG 06.10.2018/30557.

¹⁹ www.sozluk.gov.tr – Erişim Tarihi 11.08.2023.

Ancak döviz cinsinden veya dövize endeksli sözleşme yasağı bağlamında “döviz” kavramını sadece “yabancı ülke parası” veya “yabancı para birimi” olarak anlamak yanıltıcı olacaktır. Bunun sebebi ise 2018-32/51 No’lu Tebliğ’in m. 8/22 hükmüdür. Zira bu hükme göre, “Uluslararası piyasalarda fiyatı döviz cinsinden belirlenen kıymetli madenlere ve/veya emtiaya endekslenen ve/veya dolaylı olarak dövize endekslenen sözleşmeler, 32 sayılı Kararın 4 üncü maddesinin (g) bendi uygulaması kapsamında dövize endeksli sözleşme olarak değerlendirilir. Ancak, taşımacılık faaliyetlerine ilişkin hizmet sözleşmelerinde akaryakıt fiyatlarına endeksleme yapılması mümkündür.”

Görüldüğü üzere altın, gümüş gibi uluslararası piyasalarda fiyatı döviz cinsinden belirlenen kıymetli maden ve emtiaya endekslenen sözleşmeler de “dövize endeksli sözleşme yasağı” kapsamındadır. Öte yandan 2018-32/51 No’lu Tebliğ’in m. 8/22 hükmünün son cümlesinde de belirtildiği gibi “akaryakıt” fiyatlarına endeksleme mümkün olup bu imkân sadece “taşımacılık faaliyetlerine ilişkin iş/hizmet sözleşmeleri” ile sınırlıdır.

C. Yasağın Kapsamı

Döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak düzenlenmesine cezas verilen sözleşmeler ile aranan koşullar, 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in “Döviz Cinsinden ve Dövize Endeksli Sözleşmeler” başlıklı 8. maddesinde oldukça kapsamlı ve detaylı bir şekilde sayılmaktadır. Gerçekten de 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in 8. maddesi incelendiğinde, gayrimenkul satım sözleşmesinden kira sözleşmelerine, taşıma sözleşmelerinden taşıt satış sözleşmelerine, lisans sözleşmelerinden finansal kiralama sözleşmelerine kadar oldukça geniş bir yelpazeyi kapsamına aldığı görülmektedir.

İş bu çalışmanın konusu açısından bakıldığında, 2008-32/34 No’lu Tebliğ m. 8’de bazen “iş sözleşmesi” (m. 8/6, 8/14 ve 8/20); bazen “hizmet sözleşmesi” (m. 8/7, 8/11 ve 8/22) bazen de “iş ve hizmet sözleşmesi” (m.8/19) kavramlarının kullanıldığı görülmektedir.

2008-32/34 No'lu Tebliğ'in iş sözleşmelerini düzenleyen temel hükmü m. 8/6'dır. Buna göre Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri iş sözleşmelerinde, sözleşme bedelini (ücreti) ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırmaları yasaktır. Diğer bir ifade ile Türkiye'de yerleşik kişiler arasında akdedilen iş sözleşmelerinin dövizle veya dövize endeksli olarak yapılması olanaklı değildir.

İş sözleşmelerini dövizle veya dövize endeksli olarak akdedilmesi yasağı genel kural olup bu kuralın istisnaları yine 2008-32/34 No'lu Tebliğ m. 8'de sayılmaktadır. Buna göre aşağıda sayılan sözleşmelerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak akdedilmesi mümkündür:

- Yurt dışında ifa edilecek sözleşmeler (m. 8/6, 8/7-c),
- Gemi adamlarının taraf oldukları sözleşmeler (m. 8/6),
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişilerin taraf oldukları sözleşmeler (m. 8/7-a, m. 8/14),
- İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler kapsamında yapılan iş/hizmet sözleşmeleri (m. 8/7-b),
- Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; Türkiye'de başlayıp yurtdışında sonlanan, yurtdışında başlayıp Türkiye'de sonlanan veya yurt dışında başlayıp yurtdışında sonlanan sözleşmeler (m. 8/7-ç),
- Türkiye'de yerleşik kişilerin Kültür ve Turizm Bakanlığından belgeli konaklama tesislerinde akdedeceği konaklama iş/hizmet sözleşmeleri (m. 8/7-d),
- Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; bilişim teknolojileri kapsamında yurt dışında üretilen donanım ve yazılımlara ilişkin iş/hizmet sözleşmeleri (m. 8/11),

➤ Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu iş sözleşmeleri ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketlerinin taraf olduğu iş sözleşmeleri (m. 8/15),

➤ Dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye’de bulunan; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ile serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketlerin işveren veya hizmet alan olarak taraf olduğu iş/hizmet sözleşmeleri (8/19).

Görüldüğü üzere, yukarıda sayılan istisnalar dışında iş sözleşmelerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak yapılması gerek 32 Sayılı Karar m. 4/g, gerekse 2008-32/34 No’lu Tebliğ m. 8 karşısında olanaklı değildir.

2008-32/34 No’lu Tebliğ’in yasakladığı iş görme sözleşmeleri²⁰ iş sözleşmeleri ile sınırlı olmayıp m. 8/7’de “danışmanlık” ve “aracılık” sözleşmeleri; m. 8/8’de ise “eser” sözleşmeleri de döviz cinsinden veya dövize endeksli sözleşme yasağı kapsamına alınmıştır. Sayılanlar dışında kalan iş görme sözleşmelerine dair bir yasak ne 32 sayılı Karar’da ne de 2008-32/34 No’lu Tebliğ’de yer almaktadır.

Özetle, 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in ve ayrıca 32 sayılı Karar’ın döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak akdedilmesini belirli koşullar altında yasakladığı iş görme sözleşmeleri, sadece “iş”, “hizmet”, “danışmanlık”, “aracılık” ve “eser” sözleşmelerinden ibarettir. Bu noktada ele alınması gereken husus ise anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin bu sözleşmelerin kapsamına girip girmediğidir.

²⁰ İş görme amacı güden sözleşmelerde bir işin görülmesi söz konusudur. Dolayısıyla taraflardan birinin ediminin konusu insan emeğidir. TBK’da düzenlenen iş görme amacı güden sözleşmeler “hizmet”, “eser (istisna)”, “yayın (neşir)” ve “vekâlet”, “pazarlamacılık”, “simsarlık” ve “komisyon” sözleşmeleridir.

4. Anonim Şirket ile Yönetim Kurulu Üyesi Arasındaki İlişkinin Hukuki Niteliği

A. Genel

22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu²¹ (TMK) m. 49 uyarınca “Tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar.” Tüzel kişiler, iradelelerini organları aracılığıyla açıklar ve fiil ehliyetlerini organları aracılığıyla kullanırlar. Bu sebeple tüzel kişi ile (anonim şirket) organ (yönetim kurulu) arasındaki ilişki, bir sözleşme ilişkisi değildir; kanundan kaynaklanan *organik bir bağdır*²². Diğer bir ifade ile, organ tüzel kişinin bünyesinde dahildir ve onun ayrılmaz bir parçasıdır.

Buna karşılık, aynı durum organ üyesi için söylenemez. Zira organ üyesi (yönetim kurulu üyesi) ile tüzel kişi arasındaki bağ, bir *sözleşme ilişkisini* gerektirir²³. Özet anlatımla, tüzel kişi ile organ arasındaki bağ kanundan kaynaklanan organik bir bağ iken tüzel kişi ile organ üyesi arasındaki bağ bir sözleşme ilişkidir.

13.12.2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu²⁴ (TBK) m. 1/1 uyarınca sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur. Bu hükme göre bir sözleşmeden bahsedebilmek için açık veya örtülü olması fark etmeksizin iki irade açıklamasına ihtiyaç vardır. Bunlardan zaman olarak ilkinde “öneri (icap)”; ikinci-

²¹ Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası, Kanun Numarası: 4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001, RG 08.12.2001/24607.

²² Öztan, Bilge, Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk, Ankara, 1970, s. 83 vd; Gündoğdu, Gökmen/Kaplan, Hasan Ali Kaplan, “Anonim Ortaklık İle İşçileri Arasındaki İlişkide Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Durumu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 65, S. 2 (2007), s. 256.

²³ Arslanlı, Halil, Anonim Şirketler, C. 2, Anonim Şirketlerin Organizasyonu, İstanbul, 1960, s. 107; von Tuhr, Andreas, Borçlar Hukukunun Umumi Kısım, C (1-2), Çeviren: Edege, Cevat, 2. Bası, Ankara, 1983, s. 792, dn. 44.

²⁴ Türk Borçlar Kanunu, Kanun Numarası: 6098, Kabul Tarihi: 11.01.2011, RG 04.02.2011/27836.

sine ise “kabal” denir. Öneriyi onaylayan irade açıklaması olan “kabal” ile birlikte sözleşme kurulmuş olur²⁵.

TTK m. 365 uyarınca anonim şirketin yönetim ve temsil ile yetkili ve görevli organ olan yönetim kurulu, ilk başta esas sözleşme ile (TTK m. 359); sonrasında ise -istisnalar saklı kalmak kaydıyla- Genel Kurul tarafından seçilir. TTK m. 408/1-b uyarınca Genel Kurul’un bu yetkisi vazgeçilmez ve devredilemez yetkiler arasındadır.

Bir kimsenin Genel Kurul tarafından yönetim kuruluna seçilmesi, o kişiye şirket tarafından yapılmış bir “öneri” niteliğindedir²⁶. Nitekim seçilen kişinin bu görevi kabul etme yükümlülüğü bulunmamaktadır; hayatın olağan akışında pek rastlanmamakla birlikte, seçilen kişi bu görevi pekâlâ reddedebilir.

Buna karşılık, yönetim kuruluna seçilen kişinin göreve başlaması veya göreve başlamak için gerekli hazırlıkları yapması ise o kişi tarafından ortaya konmuş bir “kabal” beyanı olarak vasıflandırılır²⁷ ve bu kabul beyanı ile birlikte şirket ile yönetim kuruluna seçilen kişi arasında bir sözleşme ilişkisi kurulur²⁸. Kısaca anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin bir sözleşme ilişkisi olduğu her türlü tereddütten uzaktır²⁹.

²⁵ Günay, Yavuz Selim, Anonim Şirketlerin Temsili, İstanbul, 2018, s. 25.

²⁶ Çamurcu, Emin, Anonim Ortaklıklarda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluklarının Belirlenmesi, İstanbul, 2015, s. 39.

²⁷ Doğan Yenisey, Kübra, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeliği ve İş Sözleşmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Prof. Dr. Fevzi Şahlanan’a Armağan Sayısı, C. 74, S. 2 (2016), s. 317; Çamurcu, s. 39.

²⁸ Her ne kadar yönetim kurulu üyeliğinin kazanılması veya sona ermesi ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gereken bir konu ise de (TTK m. 354/1-g), tescil ve ilan kurucu değil sadece açıklayıcı bir etkiye sahiptir. Ayrıca bkz. Ayan, Özge, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları, Ankara, 2013, s. 16.

²⁹ Yanlı, Veliye, “Yönetim Kurulu Üyelerine Sağlanacak Mali Haklar ile İlgili Bazı Değerlendirmeler”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 33, S. 4 (2017), s. 43.

B. Sözleşmenin Niteliği

Anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki bu sözleşme ilişkisinin niteliğini belirlemek ise, bu çalışmanın amacı açısından belki de en önemli konudur. Nitekim anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki sözleşmenin niteliği hakkında mevzuatta herhangi bir açık hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple, bu ilişkide tarafların temel hak ve yükümlülüklerinden hareket ederek bir nitelendirme yapmak en sağlıklı yöntem olacaktır.

Yukarıda da değinildiği üzere yönetim kurulu üyesinin en temel borcu şirketi yönetme ve temsil borcudur (TTK m. 365/1). Üye, bu görevini yerine getirirken objektif bir özen yükümlülüğü altında olup, tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket etmeli ve şirketin menfaatlerini gözetmelidir (TTK m. 369/1). Bu “özen ve bağlılık borcu” çerçevesinde üye, şirkete karşı bir sadakat borcu altındadır ve şirket menfaatleri gözetmek durumundadır. Hatta TTK m. 393 uyarınca, kişisel menfaatleri ile çatışması durumunda yönetim kurulu müzakerelerine katılmamalıdır. Yine üye, kural olarak şirketle işlem yapamaz (TTK m. 395/1), şirkete borçlanamaz (TTK m. 395/2) ve şirketle rekabet edemez (TTK m. 396). Bu yükümlülüklerinin karşılığı olarak üye, yukarıda da sayıldığı gibi toplantılara katılma, yönetim ve temsile iştirak etme, kurulda oy kullanma (TTK m. 365, 390), bilgi alma ve inceleme (TTK m. 392), iptal davası açma (TTK m. 446/1-d) gibi birtakım şahsi haklara ve huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kârdan pay alma hakkı (TTK m. 394) gibi bir takım mali haklara sahiptir.

Anonim şirket ile üye arasındaki bu ilişkide, üyenin bir mali hak -bu çalışmanın kapsamı bakımından “ücret”- karşılığında bir iş görme borcu altında olması, üye ile şirket arasındaki ilişkinin bir iş veya hizmet sözleşmesi olduğu yanılığını ortaya çıkarmaktadır³⁰. O halde bu noktada yapılması gereken, anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki

³⁰ Zira T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürlüğü, üyeye mali hak olarak bir “ücret” ödenmesi sebebi ile bu ilişkiyi bir iş/hizmet sözleşmesi olarak nitelemiş ve 2008-32/34 No’lu Tebliğ m. 8 hükmü kapsamında nitelemiştir.

ilişkiyi iş sözleşmesinin unsurları ile kıyaslayarak cevaplamak olmalıdır. Hizmet sözleşmesi kavramı TBK’da (m. 393 vd); iş sözleşmesi kavramı ise İşK’da (m. 8) kullanılmaktadır. TBK m. 393/1 uyarınca “Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle işgörmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir”. Yine İşK m. 8/1’e göre ise “İş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir.” Ancak, farklı isimlendirilmelerine rağmen, TBK’da düzenlenen hizmet sözleşmesi ile İşK’da düzenlenen iş sözleşmesi arasında hiçbir fark bulunmamaktadır³¹.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, iş veya hizmet sözleşmesinin 3 zorunlu unsuru bulunmaktadır³²; Bunlar, “iş görme”, “ücret” ve “bağımlılık”tır.

“**İş görme**” unsuru, eser, vekalet ve yayın sözleşmelerinde olduğu gibi, kişinin emeğini sergilemesi, emeği ile bir faaliyette bulunması anlamına gelmektedir. Bu unsur, yönetim kurulu üyesi için de aynen geçerli olduğundan, tek başına bu unsur anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkiyi vasıflandırmaya yetmemektedir.

İkinci unsur olan “**ücret**” ise, iş veya hizmet sözleşmesinin olmazsa olmaz unsurudur. Buna karşılık yönetim kurulu üyesi için, faaliyeti karşılığında ücret veya başkaca bir mali hak tanınması zorunlu değildir. Nitekim Yönetim Kurulu üyelerinin mali haklarını düzenleyen TTK m. 394’te yönetim kurulu üyelerine, tutarı esas sözleşmeyle veya Genel

³¹ Oğuzman, M. Kemal, Türk Borçlar Kanunu ve İş Mevzuatına Göre Hizmet “İş” Akdinin Feshi, İstanbul, 1955, s. 3 vd; Süzek, Sarper, İş Hukuku, 16. Bası, İstanbul, 2018, s. 241; Doğan Yenisey, s. 318; Şengül, Mehmet, “Türk Borçlar Kanunu ve İş Hukuku Mevzuatı Çerçevesinde Belirli Süreli İş/Hizmet Sözleşmesi”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 2 (2012), s. 186 vd. Bununla birlikte, 2008-32/34 No’lu Tebliğ m. 8’de iş ve hizmet sözleşmeleri kavramlarının farklı kurumları ifade edecek şekilde kullanıldığı, ancak bu farkın muğlak olduğu görüşü de ileri sürülmektedir. Ayrıntılı tartışma için Bkz. Özkaraca, Ercüment, “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın İş Sözleşmelerinde Uygulama Alanı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, S. 1 (2019), s. 191 vd.

³² Sümer, Haluk Hadi, “İş Sözleşmesinin Bağımlılık Unsuru”, Sicil İş Hukuku Dergisi, C. 2010, S. 19, s. 68; Doğan Yenisey, s. 318.

Kurul kararıyla belirlenmiş olmak şartıyla huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kârdan pay *ödenebileceği* belirtilerek, ücret veya başka bir mali hakkın zorunlu olmadığı³³, bunun anonim şirketin ihtiyarında olduğu açıkça vurgulanmıştır. Keza uygulamada, küçük aile şirketlerinde yönetim kurulu üyelerinin şirketten herhangi bir ücret veya başkaca bir ödeme almamaları sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu yönü ile ele alındığında, anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin bir iş veya hizmet sözleşmesi olmadığı görülecektir.

İş veya hizmet sözleşmesinin üçüncü ve son unsuru ise **“bağımlılık”**tır. Burada bağımlılıkla kastedilen ise, işçinin “işverenin emir ve talimatları altında çalışması” demektir. İş veya hizmet sözleşmesini diğer iş görme sözleşmelerinden ayıran temel unsur da bu unsurdur³⁴. Nitekim hem Yargıtay³⁵ hem de Anayasa Mahkemesi³⁶, bu unsurun iş sözleşmesinin karakteristik unsuru olduğunu ve diğer iş görme sözleşmelerinden ayırt ettiğini içtihat etmektedir. Anonim şirket yönetim kurulu üyesi ise, TTK m. 365/1 uyarınca zaten şirketin yönetimi ile yetkili ve görevlidir. Yine TTK m. 375/1-a uyarınca şirketin üst düzeyde yönetimi ve bunlarla ilgili talimatların verilmesi devredilmez ve vazgeçilmez görevleri arasındadır. Kendisinin üzerinde, kendisine emir veya talimat verecek herhangi bir kişi veya organ bulunmamaktadır. Aksine, TTK m. 375/1-a uyarınca, talimatı veren kişi kendisidir. Bu unsur bağlamında değerlendirildiğinde de, yönetim kurulu üyesi ile anonim şirket arasındaki ilişkinin bir iş veya hizmet sözleşmesi olmadığı herhangi bir tereddüte mahal bırakmayacak açıklıkta ortaya çıkmaktadır.

İş veya hizmet sözleşmesinin zorunlu unsurları bağlamında ele alındığında, anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin bir iş

³³ Özer, s. 209; Yanlı, s. 43.

³⁴ Tunçomağ, Kenan/Centel, Tankut, İş Hukukunun Esasları, 10. Bası, İstanbul, 2022, s. 69 vd; Süzek, s. 213; Sümer, s. 68; Doğan Yenisey, s. 319.

³⁵ Bkz. Yargıtay 9 HD, 2020/1924-2021/3388, 03.02.2021 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>); Yargıtay 9 HD, 2015/28321-2017/14781, 03.10.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>); Yargıtay 9 HD, 2015/28321-2017/14781, 3.10.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>); Yargıtay 9 HD, 2008/10530-2010/4617, 22.2.2010 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

³⁶ Anayasa Mahkemesi, 336/29, 27.9.1967, RG 19.10.1968/13031.

veya hizmet sözleşmesi olmadığı, “iş görme” unsurunun ortak unsur olmasına rağmen, iş veya hizmet sözleşmesinin zorunlu unsuru olan “ücret” unsurunun yönetim kurulu üyesi için ihtiyari olması (TTK m. 394) ve çok daha önemlisi iş veya hizmet sözleşmesinin karakteristik unsuru olan “işverenin emir ve talimatları altında çalışma” unsurunun yönetim kurulu üyesi için söz konusu olmadığı, ve hatta böyle bir bağımlılığın TTK ile örtüşmediği (TTK m. 375/1-a) görülecektir. Bu sebeptendir ki, yönetim kurulu üyesi ile anonim şirket arasındaki sözleşmeyi bir iş veya hizmet sözleşmesi olarak nitelemek kanaatimizce olanaklı değildir.

O halde, yönetim kurulu üyesi ile anonim şirket arasındaki sözleşmenin niteliği nedir? Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığı üzere, bu sözleşme kesinlikle bir iş veya hizmet sözleşmesi değildir. TBK m. 470 uyarınca, eser sözleşmesinde iş görenin “bir eser meydana getirme” borcu, yani somut bir sonuç taahhüdü bulunduğundan, aradaki sözleşme bir “eser sözleşmesi” de değildir.

Dikkat edilmelidir ki yönetim kurulu üyesi ile anonim şirket arasındaki ilişki, şirkete organik bağ ile bağlı olan bir kurula üyelik ilişkisidir. Özen ve sadakat yükümlülüğü vardır ve fakat hiçbir kimse veya organdan emir ve talimat alamaz. Bağlıdır, fakat en üst düzeyde talimat verme yetkisi de yine bizzat kendisine aittir. İş görme yükümlülüğü altındadır ve fakat bunun karşılığında bir ücret veya başka bir mali hak alması zorunlu/olmazsa olmaz koşul değildir.

Tüm bu unsurlar göz önünde bulunduğu, anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin kendine özgü (*sui generis*) unsurlar barındıran bir sözleşme olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak bu ilişkinin *sui generis* olması, onu vasıflandırmaya yetmemektedir³⁷.

Bu noktada ise TBK m. 502 hükmü önem arz etmektedir. TBK m. 502/1'e göre vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görme-yi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir. Gerçekten de yönetim

³⁷ Ayrıntılı bilgi ve tartışmalar için bkz. Akdağ-Güney, Necla, “Anonim Şirketlerde Azledilen Yöneticilerin Tazminat Hakları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 57, S. 1 (2008), s. 13 vd.

kurulu üyesi, anonim şirketin yönetim ve temsil işini görmeyi üstlenmektedir (TTK m. 365/1).

Bu noktada ise hükmün ikinci fıkrası daha önemli hale gelmektedir. Zira TBK m. 502/2'ye göre vekaletle ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, Kanunda düzenlenmemiş olan işgörmeye sözleşmelerine de uygulanır. Dolayısıyla, anonim şirket ile yönetim kurulu arasındaki bu özel ilişkiye, TBK m. 502/2'nin açık lafzı uyarınca “vekalet sözleşmesine” ilişkin hükümler uygulanacaktır.

Özet deyişle, anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkiyi TBK'da düzenlenen “tipik” sözleşmelerden biri ile nitelenmek gerekir ise, yukarıda açıklanan gerekçeler ışığında ve TBK m. 502/2 hükmü karşısında, bu sözleşmeyi “vekalet sözleşmesi” olarak nitelenmek kaçınılmazdır.

Gerçekten hakim Türk ve İsviçre öğretisinde yönetim kurulu üyesi ile anonim şirket arasındaki sözleşme ilişkisi, 6762 sayılı (eski) Türk Ticaret Kanunu zamanından beri bir vekalet sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir³⁸. Yine Yargıtay da artık istikrar kazanmış birçok kararında

³⁸ Forstmoser, Peter/Meier-Hayoz, Arthur/Nobel, Peter, Schweizerisches Aktienrecht, Bern 1996, § 28, Nr. 10; Arslanlı, Halil, Anonim Şirketler II-III, Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, İstanbul, 1960, s. 108; Çamoğlu, Ersin, “Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Kararlarının İcrasından Doğan Sorumluluğu Konusunda Yeni Gelişmeler”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 6, S. 2 (1971), s. 287; Doğanay, İsmail, “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin ‘Hukuki’ Sorumlulukları”, (1994) 17(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 17, S. 3 (1994), s. 58; İmregün, Oğuz, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuksal Sorumu”, Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, 1999, s. 260; Çamoğlu, Ersin, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 3. Bası, İstanbul, 2010 (Sorumluluk), s. 117; Kırca, İsmail, “Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyeliği”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 28, S. 2 (2012), s. 57 vd.; Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, s. 456 (Yazar, ilişkinin vekalet sözleşmesi mi yoksa hizmet sözleşmesi mi olduğunun belirlenmesinde bağımlılığın derecesinin de belirleyici olduğunu ifade etmektedir); Sevi, Ali Murat, “Anonim Ortaklıkta Tüzel Kişi Yönetim Kurulu Üyesi Adına Tescil Edilen Gerçek Kişinin Hukuki Sorumluluğu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 32, S. 3 (2016), s. 56; Ayan, s. 10; Yanlı, s. 43; Günay, s. 27; Çamurcu, s. 41. Aksi görüş Tekinalp, N. 12-112. Yazar, bu ilişkinin hem organ ilişkisi hem de sözleşmesel bir ilişki olduğunu, vekalet sözleşmesine benzeyen tarafların organsal ilişkiden kaynaklandığını, ancak işin sürekliliği, ücret karşılığında iş görülmesi ve diğer mali hakların bakımından ele alındığında bu ilişkinin hizmet ilişkisi olduğunu savunmaktadır. Aynı yönde Günaydın, Burcu, Anonim Şirkette Zorunlu Organ Eksikliğine Dayanan Fesih Davası, İstanbul, 2012, s. 15. Üye ile anonim şirket arasındaki ilişkinin *sui generis* bir ilişki olduğu yönünde bkz. Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 4. Bası, Ankara, 2022, s. 263.

anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin iş veya hizmet sözleşmesi olmadığını; bir vekalet sözleşmesi olduğunu vurgulamaktadır³⁹.

Şirket ile öncesinde hiçbir bağı olmayan ve yönetim kurulu üyesi seçimi ile ilk kez bağ kuran bir kişi için bu değerlendirmeler sorun teşkil etmez iken, acaba hali hazırda şirkete bir iş sözleşmesi ile bağlı olan bir kimsenin sonradan yönetim kurulu üyesi seçilmesinde durum değişecek midir? Belirtmek gerekir ki buradaki kanaatimiz, üyenin hali hazırda şirkete bir iş sözleşmesi ile bağlı olup olmadığı ile ilgili değildir. İster öncesinde şirket çalışanı olsun, isterse ilk kez üye seçimi ile şirketle arasında bir bağ oluşsun, üyelik seçiminin (öneri) kabulü ile artık yeni bir hukuki ilişki ortaya çıkmaktadır⁴⁰ ve bu hukuki ilişki öncesinde var olan ilişkiden soyuttur. Zira Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da, üye ile şirket arasındaki ilişkinin vekalet sözleşmesi olduğundan hareketle, şirket genel müdürü iken sonradan yönetim kuruluna seçilen kişinin öncesindeki iş sözleşmesinin bu seçimle birlikte kendiliğinden (*ipso iure*) sona ereceğini içtihat etmiştir⁴¹. Bu içtihat, daha sonrasında Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından da aynen kabul görmüş ve istikrar kazanmıştır⁴².

³⁹ Yargıtay HGK, 79-328/370, 07.07.2010 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>); Yargıtay 11 HD, 4751/5019, 24.11.1981 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>); Yargıtay 11 HD, 81-4751/5019, 24.11.1982 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>); Yargıtay 11 HD, 3083/3773, 15.09.1983, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>); Yargıtay 9 HD, 09-24493/11-39002, T. 24.10.2011 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>); Yargıtay 22 HD, 12-16979/13-118856, 21.5.2013 [4(39), Çalışma ve Toplum Dergisi (2013), 619 vd.]; Yargıtay 7 HD, 6636/11422, 27.5.2014 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>); Yargıtay 11 HD, 13451/19640, 12.12.2014 (Dilaver, Umut. Sermaye Şirketlerinde İşveren ve İşveren Vekili, Ankara, 2022, s. 169).

⁴⁰ Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C. IV, 4. Baskı, Ankara, 2022, s. 1222; Dinç, Serhan, Şirketler Hukuku Şerhi, C. II (Ed: Şenocak, Kemal) Ankara, 2023, s. 1863.

⁴¹ Yargıtay HGK, 9-82/65, 5.2.2003 (Ekmekçi, Ömer, Bireysel İş İlişkinin Kurulması ve İşin Düzenlenmesi Açısından Yargıtay'ın 2003 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi - Yargıtay'ın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi, İstanbul, 2005, s. 11).

⁴² Yargıtay 9 HD, 11-991/13-11127, 4.4.2013 [3(38) Çalışma ve Toplum Dergisi (2013) 522]. Ancak sonrasında Yargıtay 9 HD, 19.2.2015 tarihli kararında (603/7529, 19.02.2015), önceden iş sözleşmesi ile çalışan bir kişinin sonradan yönetim kuruluna üye olarak seçilmesi halinde, şirket ile üye arasındaki ilişkinin iş sözleşmesi olarak devam ettiğini içtihat etmiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr>). Ne var ki bu karar, bu yöndeki yegâne Yargıtay kararı olup istikrar kazanmamıştır.

5. Yönetim Kurulu Üyesine Tanınan Mali Hakkın “Ücret” Olmasının Önemi

Yukarıda da değinildiği üzere TTK m. 394 hükmü uyarınca “Yönetim kurulu üyelerine, tutarı esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla belirlenmiş olmak şartıyla huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kârdan pay ödenebilir.” Toplantı başına ödenen huzur hakkı ve yıllık ya da uzun dönemlik olarak ödenen ikramiye, prim ve yıllık kârdan payın aksine ücret, aylık olarak ödenir.

Ücret gündelik hayatta çoğunlukla iş veya hizmet sözleşmesinde işçinin iş görmesi karşılığında elde ettiği karşılık olarak kullanılmaktadır. Gerçekten de yukarıda da zikredildiği üzere gerek TBK m. 393’te hizmet sözleşmesi için; gerekse İŞK m. 8’de iş sözleşmesi için zorunlu unsurlar arasında “ücret” de sayılmıştır. Bu sebeple bir kimseye iş görmesi karşılığında “ücret” ödendiği durumlarda, dayanak ilişkisinin her zaman iş veya hizmet sözleşmesi olduğu yanlıgısı oldukça yaygındır.

Bununla birlikte sadece iş veya hizmet sözleşmelerinde değil diğer iş görme borcu doğuran sözleşmelerde de “ücret” söz konusu olabilmektedir⁴³. Örneğin pazarlamacılık sözleşmesi için TBK m. 454’te, eser sözleşmesi için TBK m. 501’de, vekalet sözleşmesi için TBK m. 502/3’te, simsarlık sözleşmesi için TBK m. 521’de veya komisyon sözleşmesi için TBK m. 539’da hep “ücret”ten söz edilmektedir. Diğer bir ifade ile, sadece iş veya hizmet sözleşmesinde değil, vekalet sözleşmesi dahil bu sözleşmelerin tamamında “ücret ödenmesi” söz konusudur. O halde, üyeye tanınan mali hakkın “ücret” olması, üye ile şirket arasındaki sözleşmeye iş veya hizmet sözleşmesi niteliği kazandıramaya yetmemektedir.

6. Döviz Cinsinden veya Dövizde Endekli Sözleşme Yasağı Kapsamına Yönetim Kurulu Üyesinin Ücret Hakkı

Yukarıda detaylıca anlatıldığı üzere, 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in iş görme sözleşmeleri açısından kapsamı sadece “iş”, “hizmet”, “danışman-

⁴³ Doğan Yenisey, s. 319; Sümer, s. 68.

lık”, “aracılık” ve “eser” sözleşmelerinden ibarettir. Sayılanların dışındaki bir sözleşmenin bu yasak kapsamına alınması, 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in açık hükümleri karşısında olanaklı değildir. Hiç şüphe yok ki, gerek öğretide gerekse Yargıtay uygulamasında kabul edildiği ve yukarıda ayrıntılı olarak gerekçelendirildiği üzere, anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişki bir “vekalet sözleşmesi”dir. Ne 32 Sayılı Karar’da ne de 2008-32/34 No’lu Tebliğ’de, döviz cinsinden veya dövize endeksli “vekalet” sözleşmelerini yasaklayan veya koşula bağlayan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple, anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişki ve bu ilişki gereğince yönetim kurulu üyesine yapılacak ücret ödemesi, 2008-32/34 No’lu Tebliğ kapsamına kesinlikle girmemektedir. Bu ilişkiye 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in uygulanması olanaklı değildir.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla yönetim kurulu üyelerine döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak ücret hakkı tanınmasını konu alan bir Yüksek Mahkeme kararı yoktur. Bununla birlikte, TC Niğde 1. Sulh Ceza Hakimliği 21.03.2023 tarihli ve 2023/228 D.İş. sayılı kararında, “(...) kararına itiraz edilen idarenin söz konusu ücreti hizmet/is akdi kapsamında düzenlenmesinden kaynaklı olarak idari para cezası düzenlendiği, ancak yukarıda açıkça yapılan değerlendirmeler göz önüne alındığında genel kurul kararı ile yönetim kurulu başkanı ile yardımcısına ödenen ücretin “vekalet sözleşmesi” kapsamında ödendiği Hakimliğimizce kabul edilerek kanunilik ilkesine aykırı olarak düzenlenen idari para cezasının usul ve yasaya aykırı olduğu kanaatine varılarak (...)” gerekçesiyle, yönetim kurulu başkanı ve yardımcıları için döviz cinsinden ücret belirlenmesini 2008-32/34 No’lu Tebliğ m. 8’e aykırı gören ve idari para cezası tesis eden işlemi iptal etmiştir⁴⁴.

Aynı şekilde, Kırşehir Sulh Ceza Mahkemesi de 08.06.2023 tarihli ve 2023/446 D. İş sayılı kararında, “(...) Hazine ve Maliye Bakanlığı Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürlüğü tarafından Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar ilişkin Tebliğin 3. maddesi ile genel ve düzenleyici işlemlerdeki yükümlülüklere aykırı hareket etti-

⁴⁴ Karar yayınlanmamıştır.

ği gerekçesiyle Ç... Anonim Şirketi hakkında 1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunun 3/1 maddesi uyarınca yasal işlem başlatılması yönünde Kırşehir Cumhuriyet Başsavcılığı'na ihbarda bulunulduğu, ihbar üzerine Kırşehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan incelemede Ç... Anonim Şirketi'nin 17/05/2022 tarihli genel kurul toplantısında yönetim kurulu başkan ve yardımcılara aylık 4.000 ABD Doları net ücret ödemesi yapılmasına dair verilen kararın Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğin (Tebliğ No:2008-32/34 sayılı) 8. maddesinde yer alan istisnalara aykırılık teşkil ettiği kanaatine varılarak Ç... Anonim Şirketi'nin yetkilileri U.I. ve R.K.I. hakkında Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğin (Tebliğ No: 2018-32/45 sayılı) 19 ve 29. maddeleri ile 1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunun 3/1 maddesi ve 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17/3-6, 20/4, 23/1-3, 25, 26/3 maddeleri gereğince ayrı ayrı 22.290,00 TL idari para cezası düzenlenmiş ise de, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 07.07.2010 tarih 2010/9-328 Esas-2010/370 Karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi'nin 21.05.2013 tarih 2012/16979 Esas-2013/11856 Karar, Yargıtay 7. Hukuk Dairesi'nin 27.05.2014 tarih 2014/6636 Esas-2014/11422 Karar gibi bir çok ilamında anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin bir vekalet sözleşmesi olduğunun vurgulandığı, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğin (Tebliğ No:2008-32/34) 8/6. maddesinde Türkiye'de yerleşik kişiler kendi aralarında akdedecekleri; yurt dışında ifa edilecekler ile gemi adamlarının taraf oldukları dışında kalan is sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramayacaklarının hüküm altına alındığı, mezkur madde hükümlerinin münhasıran is ve hizmet sözleşmeleri ile sınırlı olduğu, döviz ile veya dövize endeksli vekalet sözleşmelerini yasaklayan veya koşula bağlayan herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı mamafih itiraz eden hakkında düzenlenen idari yaptırım kararının usul ve yasaya aykırı olduğu kanaatine varıldığından başvurunun kabulüne (...)" karar vermiştir⁴⁵.

⁴⁵ Karar yayınlanmamıştır.

Her ne kadar bu çalışma sadece ücret hakkını konu edinmiş ise de, şirket ile üye arasındaki vekalet sözleşmesi yasak kapsamında sayılan sözleşmelerden olmadığı için, yönetim kurulu üyesine tanınan mali hakkın TTK m. 394'te sayılan ücret dışındaki diğer bir mali hak olmasının da hiçbir önemi bulunmamaktadır. Zira yasak kapsamına girmeyen unsur salt ücret hakkı değildir; üye ile şirket arasındaki vekalet sözleşmesi bu yasağın kapsamı dışındadır.

7. Yasağın Yorum Yoluyla Genişletilip Genişletilemeyeceği Sorunu

Anonim şirket ile yönetim kurulu arasındaki ilişkinin 2008-32/34 No'lu Tebliğ kapsamına girmediği yukarıda gerekçeleri ve yargı uygulaması ile birlikte açıkça ortaya konmuştur. Bununla birlikte, bir an için, 2008-32/34 No'lu Tebliğ hükümlerinin “açıkça kapsama girmese dahi” yasağın, kıyas yoluyla bu ilişkiye uygulanıp uygulanmayacağı sorusu akla gelebilir.

Bilindiği üzere Anayasa m. 48/1, “Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.” diyerek, sözleşme hürriyetini sosyal ve ekonomik haklar arasında saymıştır. Aynı şekilde TBK m. 26 “Sözleşme özgürlüğü” başlığını taşımakta olup “Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler.” hükmünü içermektedir.

Görüldüğü üzere sözleşme hürriyeti, TBK'da açıkça düzenlenmiş ve Anayasa ile güvence altına alınmıştır. Anayasa ve Kanun ile güvence altına alınmış olan bir hakkın, bir Tebliğ ile, yani idarenin bir düzenleyici işlemi ile sınırlandırılmasının hukuka uygun olmadığına yönelik değerlendirmeler⁴⁶ bir yana; 2008-32/34 No'lu Tebliğ'in kapsamına girmeyen

⁴⁶ Kağıtçıoğlu, Mutlu, “Döviz Cinsinden Veya Dövizle Endeksli Sözleşme Yapma Özgürlüğünün Yürütmenin Düzenleyici İşlemleriyle Sınırlandırılması Sorunu”, (2020) 24(3) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 3 (2020), s. 287. Nitekim, Anayasa uyarınca sözleşme özgürlüğünün sınırlandırılmasının ancak kanunla mümkün olabilmesi karşısında, bir tebliğ düzenlemesi ile sözleşme özgürlüğüne sınırlama getirilmesinin Anayasa'da güvence altına alınan sözleşme hürriyetine aykırı olduğu yönünde Bkz. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, TD İtiraz No: 2016/1239, 26.12.2016, (http://d.barobirlik.org.tr/2017/20170523_duyuru.pdf – Erişim Tarihi: 14.08.2023).

bir sözleşmeye kıyas yolu ile yasak getirmek, Anayasa m. 48/1’de güvence altına alınan sözleşme hürriyetini ihlal edecektir. Anayasal sözleşme hürriyetinin bir Tebliğ ile kısıtlanması dahi ciddi hukuki sorunlar barındırmakta iken, Tebliğ’e dahi gerek duymadan, yani yorum veya kıyas yolu ile Tebliğ kapsamında olmayan bir sözleşmeye yasak getirmek veya bir sözleşmeyi koşula bağlamak, kesinlikle mümkün değildir; olmamalıdır.

Diğer yandan, aslolanın Anayasal sözleşme hürriyeti olduğu, 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in ise bu hürriyeti sınırlayan hükümler getirdiği ve bu sebeple “istisnai” bir düzenleme olduğu açıktır. Bu bağlamda Eski Roma döneminden beri var olan ve kökeni Roma Hukuku’na dayanan “*singularia non sunt extenda*” ilkesini de hatırlamakta fayda vardır. Zira “istisnalar geniş yorumlanamaz” şeklinde Türkçeye çevrilen ve Türk hukuk öğretisinde genellikle “*istisnalar dar yorumlanır*” şeklinde ifade edilen⁴⁷ bu ilke uyarınca, “istisna kuralları kıyasen uygulanamaz”⁴⁸. O halde, 2008-32/34 No’lu Tebliğ’de açıkça yasaklanmayan bir sözleşmeyi, sırf hükmün amacına hizmet ediyor diye yasak kapsamına almak hukukun kadim ilkelerine göre de mümkün değildir.

8. Sonuç

Ekonomik kriz dönemlerinde döviz kullanımını kısıtlamak ve dövize olan ihtiyacı azaltmak ve böylece Türk Lirası’na olan talebi artırmak amacıyla bir takım mali tedbirler öngören kamu idaresi, bu amaçla 32 Sayılı Karar ve 2008-32/34 No’lu Tebliğ’i çıkarmıştır. 32 sayılı Karar’ın m. 4/g hükmü; 2008-32/34 No’lu Tebliğ’in m. 8 hükmü ise döviz cinsinden ve dövize endekli sözleşmeleri yasaklamakta, sadece hükümde sayılan bazı sözleşmelere istisna tanımaktadır.

32 Sayılı Karar ve 2008-32/34 No’lu Tebliğ’de, birçok sözleşme türünün yanı sıra, iş, danışmanlık, aracılık ve eser sözleşmeleri de -istisnalar haricinde- yasak kapsamına alınmıştır.

⁴⁷ Yongalık, Ayşenur, “‘İstisnalar Dar Yorumlanır’ Kuralı ve Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 60, S. 1 (2011), s. 3.

⁴⁸ Yongalık, s. 10.

Anonim Şirket yönetim kurulu yesi ile Şirket arasındaki ilişki, bir iş sözleşmesi değil bir vekalet sözleŐmesidir. Vekalet sözleşmesi ise hiÇbir Şekilde döviz cinsinden veya dövize endeksli sözleşme yasağı kapsamına alınmamıŐtır. Bu sebeple, yönetim kurulu üyesine mali hak olarak “cret” ödenmesi, bu ilişkinin bir iş ilişkisi olduğu yanılığısına yol aŐmama- lıdır. Bu sebeple, yönetim kurulu üyelerine döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak ücret ödenmesinin önünde, 32 Sayılı Karar ve 2008-32/34 No’lu Tebliğ bağlamında bir engel yoktur. Hatta, ye ile Şirket arasındaki ilişki yasak kapsamına alınmayan bir sözleşme olan vekalet sözleşmesi olduğu işin, sadece ücret hakkı değil, TTK m. 397’te sayılan diğer mali hakların da yasak kapsamında olmadığını ifade etmek gerekir. Bu yasağın, aŐıkŐa yasak kapsamına alınmayan bir sözleşme türü işin yo- rum yoluyla geniŐletilmesi de mümkün değildir.

Her ne kadar tespit edebildiğimiz kadarıyla münhasıran bu soru- na ilişkin henüz bir yüksek yargı kararı bulunmasa da, bazı ilk derece mahkemelerinin yönetim kurulu üyelerine döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak ücret ödenmesini 32 Sayılı Karar ve 2008-32/34 No’lu Tebliğ kapsamında görmeyen uygulaması istikrar kazanmalıdır.

KAYNAKÇA

Akdağ-Güney, Necla, “Anonim Şirketlerde Azledilen Yöneticilerin Tazminat Hakları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 57, S. 1 (2008), s. 1-34.

Arslanlı, Halil, Anonim Şirketler II-III, Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, İstanbul, 1960.

Ayan, Özge, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları, Ankara, 2013.

Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 4. Bası, Ankara, 2022.

Arslanlı, Halil, Anonim Şirketler, C. II. Anonim Şirketlerin Organizasyonu, İstanbul, 1960.

Çamoğlu, Ersin, “Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Kararlarının İcrasından Doğan Sorumluluğu Konusunda Yeni Gelişmeler”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 6, S. 2 (1971), s. 283-296.

Çamoğlu, Ersin. Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 3. Bası, İstanbul, 2010 (Sorumluluk).

Çamurcu, Ersin, Anonim Ortaklıklarda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluklarının Belirlenmesi, İstanbul, 2015.

Dilaver, Umut. Sermaye Şirketlerinde İşveren ve İşveren Vekili, Ankara, 2022.

Dinç, Serhan, Şirketler Hukuku Şerhi, C. II (Ed: Şenocak, Kemal) Ankara, 2023.

Doğan Yenisey, Kübra, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeliği ve İş Sözleşmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası Prof. Dr. Fevzi Şahlanan’a Armağan Sayısı, C. 74, S. 2 (2016), s. 313-336.

Doğanay, İsmail, “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin ‘Hukuki’ Sorumlulukları”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 17, S. 3 (1994), s. 57-65.

Ekmekçi, Ömer, “Bireysel İş İlişkisinin Kurulması ve İşin Düzenlenmesi Açısından Yargıtay’ın 2003 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi”, Yargıtay’ın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2003, İstanbul, 2005.

Forstmoser, Peter/ **Meier-Hayoz**, Arthur/**Nobel**, Peter, Schweizerisches Aktienrecht, Bern, 1996.

Günay, Yavuz Selim, Anonim Şirketlerin Temsili, İstanbul, 2018.

Günaydın, Burcu, Anonim Şirkette Zorunlu Organ Eksikliğine Dayanan Fesih Davası, İstanbul, 2012.

Gündoğdu, Gökmen/ **Kaplan**, Hasan Ali, “Anonim Ortaklık İle İşçileri Arasındaki İlişkide Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Durumu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 65, S. 2 (2007), s. 253-271.

Gürbüz Usluel, A E, Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Kâr Payı Alma Hakkı (1st ed Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2016)

Gürbüz Usluel, Aslı E, “Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu Hükümleri Bakımından Yönetim Kurulu Üyelerine Tanınan Mali Haklar”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı (2022), s. 200-217 (Mali Haklar).

İmregün, Oğuz, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuksal Sorumu”, Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, 1999, s. 255-278.

Kağıtçıoğlu, Mutlu, “Döviz Cinsinden Veya Dövizde Endeksli Sözleşme Yapma Özgürlüğünün Yürütmenin Düzenleyici İşlemleriyle Sınırlandırılması Sorunu”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 3 (2020), s. 265-303.

Karaköse, Osman, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Mali Hakları, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, 2023.

Kendigelen Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Baskı, İstanbul, 2016.

Kırca İsmail, “Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyeliği”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 28, S. 2 (2012), s. 51-59

Kırca, İsmail/**Şehirli** Çelik, **Feyzan** Hayal/**Manavgat**, Çağlar, Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2013.

Oğuzman, M. Kemal, Türk Borçlar Kanunu ve İş Mevzuatına Göre Hizmet “İş” Akdinin Feshi, İstanbul, 1955.

Öçal, Akar, “Huzur Hakkı”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 4, S. 4 (1968), s. 615-619.

Özer, Işık, Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları, Ankara, 2013.

Özkaraca, Ercüment, “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın İş Sözleşmelerinde Uygulama Alanı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, S. 1 (2019), s. 185-202.

Öztañ, Bilge, Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk, Ankara, 1970.

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C. IV, 4. Baskı, Ankara, 2022.

Sevi, Ali Murat, “Anonim Ortaklıkta Tüzel Kişi Yönetim Kurulu Üyesi Adına Tescil Edilen Gerçek Kişinin Hukukî Sorumluluğu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 32, S. 3 (2016), s. 39-75.

Sümer, Haluk Hadi, “İş Sözleşmesinin Bağımlılık Unsuru”, Sicil İş Hukuku Dergisi, C. 2010, S. 19 (2010), s. 63-73

Süzek, Sarper, İş Hukuku, 16. Bası, İstanbul, 2018.

Şengül, Mehmet, “Türk Borçlar Kanunu ve İş Hukuku Mevzuatı Çerçevesinde Belirli Süreli İş/Hizmet Sözleşmesi”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 2 (2012), s. 185-225.

Tekinalp, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 5. Bası, İstanbul, 2020.

Von Tuhr, Andreas, Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C . 1-2, Çeviren Edege, Cevat, 2. Bası, Ankara, 1983.

Tunçomağ, Kenan/**Centel**, Tankut, İş Hukukunun Esasları, 10. Bası, İstanbul, 2022.

Yanlı, Veliye, “Yönetim Kurulu Üyelerine Sağlanacak Mali Haklar ile İlgili Bazı Değerlendirmeler”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 33, S. 4, (2017), s. 41-69.

Yongalık, Ayşenur, “İstisnalar Dar Yorumlanır’ Kuralı ve Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 60, S. 1 (2011), s. 1-18.